
El Montnegre. Primeres notícies escrites

Joan Portals i Martí

Introducció

En primer lloc, és necessari fer un aclariment: quan parlem del Montnegre ens estem referint a un sistema muntanyós que forma part de la serralada Litoral, té uns sis quilòmetres de llargada, està orientat d'est a oest i s'estén per set municipis pertanyents a tres comarques diferents: el Vallès, el Maresme i la Selva.

Des del punt de vista històric, però, identifiquem el Montnegre amb un terme municipal aglutinat primerament per l'església de Sant Martí i, més tard, pel castell anomenat de Montnegre, centre d'una antiga baronia sota el domini de la família dels Gualba, que havia arribat a abastar les parròquies de Montnegre, Fuirosos, la Batllòria i Gualba. Extingit el règim senyorial, amb l'adveniment del món municipal modern, aquest territori veié reduïts els seus límits, que passaren pràcticament a coincidir amb la demarcació de la parròquia de Sant Martí, i tingué ajuntament propi fins l'any 1927, en què passà a integrar-se al municipi de Sant Celoni.

El topònim *Montnegre* ha definit, per tant, un territori històricament variable en la seva extensió i, per descomptat, diferent del que avui –amb una visió prioritàriament geogràfica– anomenem «el Montnegre».

Un cop feta aquesta precisió, voldria aportar a aquesta Trobada dos antics documents que, per motius ben diversos, tenen un significat especial en la història del terme de Montnegre i de la parròquia de Sant Martí.

Un d'aquests documents, datat el 21 de setembre de l'any 998, té un caràcter especialment simbòlic, atès que és el primer document conegut en què figura el topònim *Montnegre* i s'anomena l'església de Sant Martí. I per aquest motiu l'any passat, el 1998, se'n va celebrar el mil·lenari amb una sèrie d'actes commemoratius.

Resumen

El Montnegre, primeras noticias escritas

La comunicación pretende divulgar dos documentos que, por motivos diversos, tienen un significado especial en la historia de la parroquia de Sant Martí de Montnegre y su término municipal.

Del primero, datado el 21 de septiembre del año 998, es destacable su carácter simbólico, toda vez que es el primer texto que conocemos en que figura el nombre de Montnegre y también el de la iglesia de Sant Martí, la cual era ya una realidad a finales del siglo x. Se trata de la venta de una tierras situadas en el valle de Olofred, cerca de la actual Vallgorguina, hecha por el conde de Barcelona, Ramon Borrell, a un noble llamado Ennegó Bonfill.

El segundo documento fue otorgado por el infante Pere, primogénito y después sucesor del rey Jaime I, el 10 de mayo de 1274. Con las condiciones que se detallaban, el infante estableció el castillo llamado de Montnegre en favor de Ponç de Gualba, quien inició la larga lista de los señores de Montnegre y titulares de su baronía.

Fue, por lo tanto, un instrumento jurídico y político que durante muchos años marcó la pequeña historia del término municipal de Montnegre y las relaciones sociales que se establecieron en éste bajo el dominio y la jurisdicción de su castillo.

Palabras clave

Documentos históricos, historia medieval, parroquia de Sant Martí de Montnegre

Abstract

The Montnegre, first written records

This aim of this paper is to bring to public notice two documents that, for various reasons, have a special significance in the history of the parish of Sant Martí de Montnegre and its municipal area.

The first, dated 21 September 998, is important for its symbolic value, as it is the first known text containing the name Montnegre, and also that of Saint Martin's church, which already existed at the end of the tenth century. It records the sale of some land in the Olofred valley, near where Vallgorguina now stands, by the Count of Barcelona, Ramon Borrell, to a nobleman called Ennegó Bonfill.

The second document was granted by Prince Pere, first-born son and later successor of King Jaime I, on 10 May 1274. With the conditions that were laid down, the prince founded what would thenceforth be known as Montnegre Castle, in favour of Ponç de Gualba, who began the long line of lords and barons of Montnegre.

This second document was, therefore, a legal and political instrument that for many years marked the local history of the municipal area of Montnegre and the social relations that were established there under the sway and jurisdiction of its castle.

Keywords

Historical documents, medieval history, parish of Sant Martí de Montnegre

Veurem, a més, que és un text representatiu de com a la darrereria del segle x els comtes catalans, que són ja al final del seu camí vers la independència dels reis francs, disposen en benefici propi dels drets públics i dels dominis rebuts per raó del seu càrrec, barrejant-los amb béns de naturalesa privada.

L'altre és un text –escrit l'any 1274– que documenta també per primera vegada l'anomenat castell de Montnegre. Es tracta de l'establiment d'aquest castell fet per l'infant Pere, primogènit del rei Jaume I, en favor de Ponç de Gualba, membre d'una nissaga que fou important a la història del Montnegre i també a la història de Catalunya.

En aquest cas, el text és important ja que es tracta d'un instrument jurídic i polític que va marcar durant segles la petita història del terme de Montnegre i les relacions socials que s'hi van anar configurant sota el domini i la jurisdicció dels senyors del seu castell, la família Gualba.

El document del 21 de setembre de l'any 998

En aquesta data, el comte de Barcelona Ramon Borrell i la seva esposa la comtessa Ermessenda varen vendre a Ennegó Bonfill, un noble, un terreny fiscal (és a dir, no pertanyent a cap domini privat) anomenat Vall d'Olofred, que estava situat prop de l'actual Vallgorguina, per quatre unces d'or. Així ho recull un document del cartulari del monestir de Sant Cugat del Vallès escrit al segle xii i editat l'any 1945 per Josep Rius amb el número 337.

En descriure els límits d'aquestes terres de fisc, en què també figuren els topònims d'Olzinelles i Vilardell, trobem escrit per primera vegada el nom del terme de Montnegre («termino de fisco que dicunt *Monte Nigro*»), que el document tot seguit anomena *fisco de Sant Martini*, cosa que ens confirma que l'església sota l'advocació d'aquest sant era aleshores ja una realitat, i ens permet suposar que el castell –com era habitual al Vallès en aquells anys– encara no existia.

Per situar aquest document en el seu context històric, recordarem que el comte Ramon Borrell havia succeït l'any 992 el seu pare el comte Borrell II, el qual, uns quants anys abans, havia sofert als seus dominis la devastació provocada per Al-Mansur i la seva famosa expedició que l'any 985 aconseguí destruir la ciutat de Barcelona. En poc temps, i després d'un notable increment de la guerra de fronteres, Ramon Borrell va ser capaç de canviar la situació. Ajudat pel progressiu desmembrament del califat de Còrdova i pel seu germà el comte Ermengol I d'Urgell, va acabar protagonitzant una expedició victoriosa a la capital del califat. I tot això va coincidir amb el fet que ja no va renovar el jurament de fidelitat al rei franc respecte al qual havia assolit la independència de fet.

Pel que fa a la comtessa Ermessenda, que figura al costat del seu marit en el document, va ser la regent del comtat de Barcelona després de la mort de Ramon Borrell i durant la minoritat del seu fill, el futur comte Berenguer Ramon I. I va tenir un destacat i llarg paper en la història d'aquells anys en què dificultosament s'anava gestant el sistema feudal i en què Ermessenda, actuant sovint en judicis sola o al costat del seu marit, representà sempre el paper de defensora de l'antiga llei enfront de l'inici de les arbitrietats senyoriales.

Del qui apareix com a comprador, el noble Ennegó Bon-

fill, sabem que fou un personatge notable, amb cognom d'origen basc, que visqué entre els anys 963 i 1003. Va dur a terme importants missions a la cort comtal de Barcelona, sovint com a procurador del mateix comte, en favor de la casa de Castellvell de Rosanes, al Penedès, d'on era originari.

Que devia ser un noble poderós i amb una actuació a vegades conflictiva –en la línia de la revolta feudal que aleshores s'iniciava–, n'és mostra la sentència que l'any 993 varen haver de pronunciar els mateixos comtes Ramon Borrell i Ermessenda a favor d'una vídua que es queixava que Bonfill li pertorbava la possessió pacífica dels delmes corresponents als castells d'Òdena i Sarraïma, que el seu marit li havia deixat en testament.

Aquests personatges són els atorgants del document, una venda de terres de propietat pública (de fisc) i no privada (alou), l'alienació de la qual haurà hagut de rebre l'aprovació dels jutges o dels magnats de la cort.

En vendre a Ennegó Bonfill aquestes terres, el comte Ramon Borrell va fer un acte de ple domini i va assimilar una terra fiscal –que anava lligada a una funció pública i comportava l'exercici de diverses responsabilitats de caràcter administratiu i militar, com també el cobrament de rendes públiques– a béns de la seva propietat, i en disposà com si es tractés d'un alou privat a canvi del preu de quatre unces d'or.

El mateix document menciona el títol de propietat del comte i la comtessa que, pel que fa al primer, diu, li va ser transmès pel seu pare difunt, el comte Borrell II, provinent dels mateixos avantpassats o per consens general («advenit mihi iam dicto fisco [...] per genitori meo Borrelli comite [...] vel per parentum meorum sive per omnes voces [...]»).

L'explicació és un mica més rebuscada que la que, uns quants anys abans (el 976) el seu mateix pare, el comte Borrell, feia servir en un document en què també venia unes terres. Deia Borrell: «Vindimus vobis alodem qui nobis advenit per nostrum fiscum», és a dir, 'et venem l'alou que ens pertany pel nostre fisc'. En menys paraules i més clarament expressa el mateix: una venda de terres que el comte posseïa per raó del seu càrrec i de les quals, almenys en teoria, no podia disposar com a patrimoni personal.

Tots dos casos són indicatius que, a les acaballes del segle x, els comtes catalans se sentien plenament sobirans, consideraven els béns del fisc com a patrimoni propi i en disposaven lliurement en favor de la incipient noblesa feudal que de mica en mica imposava el seu jou als antics pagesos lliures que habitaven la Catalunya Vella.

El document del 22 d'abril del 1274

Es tracta del primer text que ens confirma l'existència del castell de Montnegre, del qual avui gairebé no queden restes i que, sembla, era situat en un petit turó que hi ha no gaire lluny de l'actual església de Sant Martí i prop de l'Hostal. La seva importància, però, va molt més enllà d'aquest fet puntual.

Per ell sabem que el dia 22 d'abril de l'any 1274 l'infant Pere, primogènit del rei d'Aragó i comte de Barcelona, va establir al noble Ponç de Gualba el castell anomenat de Montnegre, que li pertanyia per raó de compra i que posseïa en franc alou en el comtat de Barcelona. («Nos Infans Petrus Illustris Regis Aragoni Primogenitus per nos et om-

nes heredes et successores nostros damus et stabilimus atque concedimus vobis Poncio de gualba et vestris [...] perpetuo Castrum nostrum vocatum de Monte Nigro [...] quod castrum nos ratione emptionis quam inde fecimus habemus et possidemus per franchum alodium in Comitatu nostro Barchinone»). El mateix document, que és a l'Arxiu de la Corona d'Aragó (Registres de Cancelleria, reg. 37, foli 87) ens indica, doncs, la preexistència del castell amb la seva jurisdicció o baronia formada pels termes de Montnegre, Fuirosos, la Batllòria i Gualba.

Assenyalarem aquí que, a la comarca del Vallès, la presència de castells com el de Montnegre és demostrativa que el sistema feudal està ja plenament implantat.

L'atorgant del document, l'infant Pere, és el fill primogènit del rei Jaume I i la seva segona esposa, Violant d'Hongria, que a la mort del seu pare es convertí, el juliol del 1276, en Pere II (després anomenat el Gran), el qual en un principi hagué de pacificar la noblesa, que primerament se li revoltà i després acabà participant fidelment en les empreses reials, tot ajudant el monarca a imposar la supremacia de la Corona d'Aragó a la Mediterrània. D'ell també sabem que, essent encara infant, visità Sant Celoni el segon dilluns del mes de novembre del 1267, i que repetí visita, essent ja rei, l'any 1285 anant de camí cap a Hostalric.

És un document que, com apuntàvem, coincideix amb una època de consolidació del sistema feudal que feia que la major part de la pagesia s'anés integrant dins les jurisdiccions baronials, fenomen motivat per les dificultats financeres de la corona, que es veia obligada a cedir part de la seva jurisdicció sobre algunes poblacions i territoris a canvi de diners.

La manca d'un nucli de població amb capacitat econòmica i amb una minoria dirigent, va impedir que la gent de Montnegre pogués aprofitar aquestes dificultats financeres de la corona per demanar-li la concessió de privilegis a canvi del seu suport econòmic, tal com varen fer durant el segle següent alguns nuclis del Vallès, que aconseguiren la llibertat jurisdiccional i es convertiren en «carrers de Barcelona».

En el cas de Montnegre, els pagesos –la majoria dels quals eren remences– estigueren sempre subjectes al domini senyorial de la casa de Gualba i a la jurisdicció que aquesta compartia amb la casa de Barcelona i amb els vescomtes de Cabrera.

I l'inici d'aquestes relacions socials té molt a veure amb el document que seguidament resumirem.

D'acord amb el text, l'infant Pere establí i concedí perpètuament a Ponç de Gualba i als seus successors el castell anomenat de Montnegre amb la fortalesa i les cases que hi havia, els masos i pastures, amb tots els honors i possessions, tant cultivats com erms, a les muntanyes i els plans, amb les oliveres i altres arbres de diferents espècies, amb els homes i dones, prats, pastures, boscos i zones de caça, deveses i garrigues, aigües i aqüeductes, fonts, rieres i avencs, monts i muntanyes, i amb totes les pertinences incloses en els termes, àdhuc amb els rèdits, censos, sortides, greuges, lluïsmes, serveis, redempció d'homes i dones, actes de firma i atorgaments i qualssevol altres drets que allí es tenien («cum forcutudine et domibus ipsis castri et cum mansis et borgiis et cum omnibus honoribus et possessionibus suis cultis et heremis in montibus et planis et cum olivariis et aliis arboribus diversorum generum et cum ho-

minibus et feminis et cum pratis pasquis et oribus silvis venatoribus devesis et garrigis aquis et aqueductis [...] et quibuslibet aliis iuribus que habemus et accipimus [...] in dicto castro et terminis suis et in hominibus et feminis ibi habitantibus et habitarentis»).

El document, com hem transcrit anteriorment, aclareix que el castell pertany al comte de Barcelona per raó de compra i que el posseeix en franc alou dins els límits del comtat i bisbat de Barcelona. Que vol que sigui tingut perpètuament per Ponç i els seus successors («tenatis pro nobis et successoribus nostris predictum castrum et forciam»), sota la potestat que correspon d'acord amb els costums de Catalunya, i que l'establert i els que el succeeixin siguin homes seus («Item vos et heredes et successores vestri in dicto castro sitis homines nostri») i es trobin sota el major i millor domini de l'infant atorgant i els seus successors («pro maiore et meliori domino»), obligant-se a ajudar l'infant i successors en cas que aquest estigués en guerra contra algun altre senyor, al qual Ponç hauria de deseparar excepte en el cas que fos l'abat o el monestir de Sant Cugat del Vallès. Que Ponç de Gualba i els que el succeiran hauran de donar cada any per la festa de Nadal, per raó de cens i domini reial, un parell de paons presentables («unum par pavonum bonorum et recipendorum»). Es reserva l'infant els drets de pau i guerra, fins i tot amb els homes que estiguin dins el castell, i també caldrà que aquests homes i dones l'escortin durant tres o quatre lleugües enfora les muralles del castell en cas de seguici per motius de guerra («[...] per tres vel quator leucas extra termino ipsius castri quicumque et quociemscunque a nobis vel nostris fueritis requisiti»).

Afegeix el document que Ponç i els seus descendents no podran donar acollida a bandolers o a malfactors («non recipiatis banditos depredatores nec aliquos malfactores vel culpabiles nobis»), sinó que els hauran de posar en mans de l'atorgant o del vicari de la ciutat de Barcelona («[...] tradere nobis vel vicario nostre Barchinone»). L'infant es reserva part de la jurisdicció i reté el dret de sang i membres, els bovatges –imposició en diners sobre les parelles de bous, que ben aviat serà una font de conflictes, ja que el seu cobrament pel rei donarà lloc a una revolta de la noblesa l'any 1277– i els drets d'apel·lació i les querimònies ('querelles'), sempre que quedin ben provades, donant un termini de deu dies per a la notificació de litigis, exceptuant les causes que vagin directament a l'atorgant o al seu batlle («Retinemus [...] perpetuo in hac donatione rationem iusticiam sanguinis et membrorum atque bovatium. Item [...] omnes appellationes [...] item [...] querimonias [...]»).

Les qüestions que hi hagi entre els homes del castell seran potestat de Ponç de Gualba i els seus successors, com també els drets d'esponsalici dels homes i dones del terme del castell i els drets que corresponguin al senyor per raó de vendes i alienacions, quedant autoritzats Ponç i els seus successors a firmar-les sempre i en tots els casos, a excepció dels establiments que fossin fets en frau o amb notori menyspreu dels drets de la Corona («[...] et possitis et sine consensu et firmamento nostri et nostrorum firmare in stablimentos que facietis in dicto castro dum non fiant ad fraudem vel evidens derenoramentum iuris et domini nostri»).

També recalca el document que el tenidor del castell mai no podrà reconèixer altre senyor que l'atorgant o els

seus successors («non faciatis proclamatis neque eligatis alium dominum nisi nos et successores nostros»). Que Ponç té el castell amb plenes facultats per donar, vendre, lliurar, alienar o pignorar, tenint present el dret de lluíisme i les retencions que figuren en el text («et sic habeatis ipsum castrum cum omnibus hominibus terminis et pertinentiis suis ad vendendum dandum dimitendum alienandum vel impignorandum [...] salvis tamen nobis et successoribus nostris infrascriptum iure nostro censu dominio tercio sive laudimio et facita at omnibus aliis que a nobis superius sunt renteta»).

El preu d'aquest establiment o concessió és de 18.000 sous de Barcelona, no rebuts de present («et ideo renunciamus excepcioni non numerate pecunie et non recepte»), cosa que probablement significa que els diners ja havien estat rebuts per la corona, potser en préstec. Ponç de Gualba accepta la donació o establiment en els termes en què ha estat feta, s'obliga al compliment estricte del pactat, fent homenatge de boca i mans a l'infant en senyal de fidelitat i reconeixent-lo com a senyor major i millor («Ad hoc ego Poncius de gualba recipiens a vobis dicto domino infante Petro predictam donationem seu stabilimentum [...] promitto vobis [...] quod ego et nostris tenabimus ipsum castrum et forciam [...] et pro hiis obligo vobis et vestris castrum predictum et pro hiis vobis homenagium ore et manibus... recipiendo vos in continenti pro meo domino maiori et meliori»).

El document està fet a Barbastre el dia 10 de les «Kaldendes» de maig del 1274, i hi figuren les signatures de l'infant Pere i de Ponç de Gualba juntament amb d'altres, com també la de Pere de Sant Climent, escrivà de l'infant, que ho va escriure i cloure.

Com explica Xavier Renau en un documentat treball inèdit que porta per títol «La casa de Gualba i la baronia de Montnegre», el document a què ens referim té el caràcter d'establiment des del punt de vista jurídic, en convenir-se el pagament d'un cens per raó del domini eminent que ostenta l'infant Pere, però alhora converteix Ponç de Gualba en home propi d'aquell, al qual presta homenatge en senyal de fidelitat. També regula aspectes jurisdiccionals en relació amb els béns i persones que habiten en el terme del castell, reservant determinades facultats (la justícia de sang, per exemple) al senyor establient, de manera que, encara que la jurisdicció de Ponç de Gualba i els seus successors quedava en realitat limitada, es tractava pròpiament de l'establiment d'un castell termenat i no pas d'una simple fortalesa, ja que a la finalitat militar s'hi afegia una jurisdicció, encara que no plena, sobre un territori i els seus habitants.

El mateix text ho diu ben clarament en esmentar els drets que es transmeten en relació amb el terme del castell i els seus habitants: «quibuslibet aliis iuribus que habemus et accepimus et habere et accipere debemus in dicto castro et terminis suis et in hominibus et feminis ibi habitantibus et habitarentis», és a dir, 'amb qualssevol altres drets que tenim i rebem, i hem de tenir i rebre, en aquell castell i el seu terme, dels homes i les dones que hi habiten i hi habitaran en el futur'.

Ponç de Gualba fou, doncs, el primer senyor del castell de Montnegre i el cap d'una llarga dinastia que va mantenir el seu domini sobre el terme fins a la darrerria del segle XVII, encara que, passada la primera època, i sobretot després de l'enrunament sofert pel castell com a conseqüència

de la guerra dels remences i de la lluita civil contra Joan II, aquest domini es va exercir d'una manera cada vegada més llunyana i menys efectiva.

Fonts consultades

Arxiu de la Corona d'Aragó. Registres de Cancelleria. Reg. 37, foli 87.
Cartulari de Sant Cugat del Vallès. Edició Josep Rius (1945). Núm. 337.

Bibliografia

Aventín Puig, M. (1996). *La societat rural a Catalunya en temps feudals. Vallès Oriental, segles XIII-XIV*. Barcelona: Columna.
Els castells catalans (1969). Vol II. Barcelona: Rafael Dalmau Editor.
Clapés Prat, R.; Rosàs Llopart, M. (1996). «Façanes al ras. Exposició de les masies d'Olzinelles i Sant Martí de Montnegre». *I Trobada d'Estudiosos del Montnegre i el Corredor*: 103-108. Barcelona: Diputació de Barcelona. (Monografies, 24).
Façanes al ras: les masies dels termes d'Olzinelles i Sant Martí de Montnegre (1995). Sant Celoni: La Rectoria Vella.
Pons Guri, J.M. (1986). *Inventari dels pergamins de l'Arxiu Històric Fidel Fita d'Arenys de Mar*. Barcelona.
Portals Martí, J. (1998). *El Montnegre. Una història de mil anys*. Arenys de Mar: Els Llibres del Setcències.
Renau Manén, X. *La casa de Gualba i la baronia de Montnegre* [inèdit].
Rius, J. *Cartulario de Sant Cugat del Vallès (1945-1947)*. 3 vol. Barcelona.
Salrach, J.M. (1982). *Història dels Països Catalans. Dels orígens a 1714*. I, 1.2. Barcelona: Edhasa.
Vilageliu, J. (1981). *Les parròquies rurals de Sant Celoni*. Sant Celoni.

Annex 1: document del 21 de setembre del 998

In Christi nomine. Raimundus, gratia Dei Barchinonensis comes, simul cum dilecte coniux mea Ermesentis comitissa, vinditores sumus tibi Ennego, que vocant Bonifilius, prolis qd. Sindaredi, emptore. Per hac scriptura vinditionis nostre vindimus tibi fisco que vocitatur Valdem Oldofredi, id sunt casas et curtes, terras et vineas, cultas et eremas, ortos cum diversis generibus arborum, cum fontibus et eorum discursibus, cum molinaribus et molinibus, cum regos et caputregos et subtusregos, riguum et inriguum, pratis, pascuis, silvis, garricis, montibus et vallibus, cum illorum collibus, petris et speluncis, quicquid videri tangi, farique potest lingua humana. Et est hec omnia, divina gratia largiente, nostro in comitatu Barch., ultra collum de Sabbadello, prope ipsa palanca, iuxta alodem s. Cucufati cenobii que dicunt valle Gregoria. Advenit mihi iam dicto fisco, que tibi vindo, per genitori meo qd. Borrelli, comiti, cui sit requie, vel per parentum meorum, sive per omnesque voces, et ad me Ermesentis comitissa, per meum decimum vel per omnesque voces. Afrontat predicto fisco, que tibi

vindo: a parte orientis in termino de villa que dicunt Olcinellas, et vadit iuxta termine de Vilarzello, et inde pergit per *termine de fisco que dicunt Monte Nigro* et pertingit usque ad ipsa serra qui est super *ecclesiam s. Martini* sita super Arennios, de meridie iniungit cum fisco de s. Martini iam dicti et vadit per ipsa serra, et iniungit in ipso fisco de Torrente malo, de occiduo namque incoat a predicto fisco de Torrente malo et pergit iuxta alodem s. Cucuphati cenobii que dicunt Valle Gorguira, de parte vero circi iniungit in rivulo que dicunt ad ipsa Palanca et inde pergit usque ad flumine nominato Tordera, et sic vadit iuxta alveo Tordera et pergit usque in termine de Villarzello suprascripto. Quantum istas afrontaciones includunt et isti termini coartant vel circumsepiunt, sic vindimus tibi iam dicto fisco cum omni censu et tributo atque servitia qui inde solitus est exire infra istos XXX annos quemadmodum tu iam dicto emptore consuetudine tua est accipere quantum pertinet ad ipso fisco vel pertinere debet, vel sicut est hodie et fuit istos XXX annos preteritos sic vindimus tibi illud ab integro in precium uncias quattuor de auro cocto fideliter pensatas, quod tu nobis dedisti et recipimus eas; [est] manifestum. Quem vero iam dicto fisco que tibi vindimus de nostro iure in tuo tradimus dominio et potestatem ad faciendum omnia quecumque arbitrii tui elegerit voluntas. Quod si, ut absit, aliquis homo utriusque sexus adversus hanc cartam vindicionis venerit ad irrumpendum, non hoc valeat vindicare, sed componat in vinculo auri libras X tibi perpetim habituras, et in antea ista vinditio firma permaneat omnique tempore.

Facta carta vindicionis XI° kal. Oct. A 11° regnante Rothbertus, rex.

In Dei nomine, ego + Raimundus, comes Barchinonensis, qui ista vindicione feci et firmavi, firmareque rogavi; S+m Ermesentis, comitissa, que eam firmavi et firmare rogavi

S+m Seniofredus Barrale; S+m Ilderice; S+m Gitardus, prolis Ansulfi; ss. Miro Tobar ss

S+m Vuitardus ss.; ss. Miró; S+m Auricio, iudice; X S+m Seniofredus; S+m Raimundus.

X Iohannes, levita, qui hanc cartam emptionis exnotavi cum die et anno qui supra.

Annex 2: document del 22 d'abril del 1274

Novuerint universi quod Nos Infans Petrus Illustris Regis Aragoni Primogenitus per nos et omnes heredes et successores nostros damus et stabilimus atque concedimus vobis Poncio de gualba et vestris et cui sive quibus volueritis perpetuo Castrum nostrum vocatum de Monte nigro cum fortitudine et domibus ipsis castri et cum mansis et borgiis et cum omnibus honoribus et possessionibus suis, cultis et heremis, in montibus et planis et cum olivariis et aliis arboribus diversorum generum et cum hominibus et feminis et cum pratis pascuis et oribus silvis venatoribus devesis et garrigis aquis et aqueductibus fontibus riariis et fraguis et cum montibus et montaniis et omnibus terminis pertinentiis et oribus predicti reddiabus censibus exitibus agraviis laudoysmis provenientibus serviciis adempriiis redemptionibus hominum ac mulierum firmamentis stacamentis et placitis et quibuslibet aliis iuribus que habemus et accipimus et habere et accipere debemus et consuevimus aliquo modo in dicto castro et terminis suis et in hominibus et

feminis ibi habitantibus et habitarentis. Quod castrum nos ratione empcionis quam inde fecimus habemus et possidemus per franchum alodium in Comitatu nostro Barchinone et in Episcopatu Barchinone sub taliter condicione vobis et vestris per nos et nostros facimus istam donationem et concessionem ut vos et vestri perpetuo tenatis pro nobis et successoribus nostris predictum Castrum et forciam cum omnibus terminis et pertinentiis suis et homines ibi habitantes et habitatores condirecta et directis inde nobis et nostris potestatem quotiescumque in petentiis irati et paccati ad usum Cataloniae. Item vos et heredes et successores vestri in dicto castro sitis homines nostri et successorum sive heredum nostrorum quod tenatis et habeatis nos et nostros pro maiore et meliore domino et si contingere nos vel heredes aut successores nostros in dicto castro habere guerram cum quibus aliis dominis vestris teneamini omnes alios dominos desemperare et valere nobis contra ipsos. Exceptis cum abbate et conventu Monasterii Sancti Cucuphatis Vallensis.

Teneamini etiam vos et vestri dare et solvere nobis et nostris singulis annis perpetuo in festo Nathalis Domini pro censu seu recognitione domini nostri unum par pavonum bonorum et recipiendorum. Preterea nos et nostri habeamus in ipso Castro pacem et guerram et possimus de ipso Castro et terminis suis et hominibus eiusdem facere pacem et guerram contra cunctos homines per vos et heredes et successores vestri in dicto Castro nos et heredes et successores nostros in eodem castro et vicarius barchinone et exercitum nostrum teneamini cum maiore parte hominem de termino dicti castri sequi cum armis per tres vel quatuor leucas extra terminos ipsius Castri quicumque et quocienscumque a nobis vel nostris fueritis requisiti. Item que vos vel heredes ac successores vestri in dicto Castro vel terminis suis non recipiatis banditos depredatores nec aliquos malfactores vel culpabiles nobis. Immo incontinenti cum scivietis eos etiam infra terminos dicti castri teneamini eos perquirere et facere posso vestrum absque alius fraude ad capienda eos et si potestatis capere tradere nobis vel vicario nostro Barchinone.

Retinemus itaque nobis et successoribus nostris perpetuo in hac donatione rationem iustitiam sanguinis et membrorum atque bovatum. Item retenimus nobis et nostris omnes appellaciones in causas appellacionum de universis et singulis casis que fuerint inter homines de termini dicti Castri tam super hominibus onoribus que super aliis. Item retenimus nobis quod si aliqui de dominio nostro vel heredu aut successorum nostrorum qui non sint de termino dicti Castri habuinter querimonias de aliquis hominibus termini dicti castri et congesti fuerint nobis vel vicario nostro barchinone ostendentes aliquas indiciones vel probationes per quas non videatur suam petitionem maliciose facere et post facita [...] si vobis vel baiulo vestro per nos vel dictum vicarium nostrum nisi infra dictos X dies infra reconvenevit ipsis transactis haberint respondere et litigare in posse nostro vel vicario nostri barchinone et nos et dictus vicarius possimus inde eos et res eorum compellere. Exceptis tamen questionibus honorum dicti castri que hagiuntur et terminentur in posse nostro vel baiuli nostri salvis tamen nobis appellacionibus in omnibus causis ut superior continentur. Cause vero omnes sive questiones que ducentur vel fient inter homines dicti Castri agirentur et terminentur in posse vestro vel baiulo vestri salvis nobis appellacionibus ut de dictum similiter concedimus vobis et

vestris que vos vel homines aut mulieres de termino dicti Castrum non requiriamini firmamentum vel consensum nostrum in instrumentis sponsalitorum homines et mulieres de termino dicti Castrum in instrumentis venditionum et aliarum alienationum que fiant per eos de aliquibus honoribus termini dicti castrum set quod vos et vestri tamen firmetis instrumentos sponsalitorum et in aliis instrumentis venditionum et aliorum alienationum predictorum et proventus qui quid proveniente esse et debant hiis sint vestri et vestrorum ad vestram voluntatem. Et possitis et sine consensu et firmamento nostri et nostrorum firmare in stabilimentos que facietis in dicto Castro dum non fiant ad fraudem vel evidens derenoramentum iurii et dominii nostri. Et salvis semper nobis et nostris in predictos omnibus dominio nostro et aliis omnibus que a nobis superius fuerunt retenita. Vos vero vel vestri in predictis castro omnibus terminis et pertinentiis suis non faciatis proclamatis neque eligatis alium dominum nisi nos et successores nostros. Et sic habeatis ipsum Castrum cum omnibus hominibus terminis et pertinentiis suis ad vendendum dandum dimitendum alienandum vel impignorandum vestro consimili et vestrorum ad rationem vestra voluntate Salvis tamen nobis et successoribus nostris infrascriptum iure nostro censu dominio tercio sive laudimio et facita at omnibus aliisque a nobis superius sunt renteta.

Pro hac autem donatione stabilimento seu concessione accepimus a vobis XVIII milia solidos monete barchinone perpetue de terno. Quo quibus concedimus nos a vobis bene fore pacatos et contentos ad vestram voluntatem. Et

ideo renunciamus excepcioni non numerate pecunie et non recepto. Promittentes vobis quod predicta que vobis damus atque stabilimus facimus vos et vestros et quos volueritis habere et tenere ac pacifice possidere sub obligatione omnium bonorum nostrorum quicumque sint et ubicumque. Ad hoc ego Poncius de gualba predictus recipiens a vos dicto domino Infante Petro predictam donationem seu stabilimento sub forma predicta et concedens me tenore pro nobis dictum Castrum et promito vobis per me et omnes heredes et successores meos in dicto Castro et quod ego et nostri tenabimus ipsum Castrum et forciam condirectam et que de ipso Castro dabimus irati et paccati quocienscumque petientis potestatem vobis et vestris secundum formam predictam et omnia alia supradicta et singula que a me et meis sint complenda et accedendi vobis et vestris sint a nobis superius sunt expressa et retenita complementabimus et attendemus et in aliquo non contravenciamus et pro hiis obligo vobis et vestris castrum predictum et pro hiis vobis homenagium ore et manibus pro predictos recipiendo vos in continenti pro meo domino maiore et meliori. Datus Barbastri X Kal May Anno domini MCCLXX quarto. Signum Infantis Petri Illustris Regi Aragoni primogeniti. Signum Pontii de gualba predicti qui supradicta omnia laudo concedo et firmo. Testes sunt [...] Garsias ortici de Atagra. Gombaldus de benavent. Pelegrinus de ahones. Bernardus de Monte pavone. Signum Petri de Sancto Clemente scriptoris predicti domini Infantis Petri qui mandato eius hoc scribi fecit et clausit loco die et anno prefixis.